

Олександр Каленченко,
кандидат філологічних наук,
асистент кафедри іноземних мов математичних факультетів,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
<https://orcid.org/0009-0000-7961-1020>
м. Київ, Україна

Інтертекстуальність практичного англомовного дискурсу: його сутність та основні принципи

Intertextuality of practical English discourse: its specificity and basic principles

Анотація. Пропоноване дослідження базується на теорії інтертексту Олії Крістевой та методі інтертекстуального аналізу і сфокусоване на компонентах інтертекстуальності практичного, офіційно-ділового та академічного мовлення. У цьому полягає новизна роботи, оскільки проблематика інтертекстуальності, широко висвітлена у царинах філософії, літератури, медіа, недостатньо проаналізована у практичному англомовному дискурсі, вкрай важливому для мовця, що вивчає іноземну мову. Значна увага приділена техніці та практичному інструментарію інтертекстуального повідомлення, граматичним та лексичним засобам його конструювання. Виокремлено три основні типи інтертекстуального повідомлення у фокусі градації з наростанням діалогічної динаміки інтертекстів. До першого, найпростішого типу належать повідомлення, у якому голос автора і дослівно відтворені чужі слова позиціонуються паралельно без виразної діалогічної взаємодії. Другий тип передбачає авторську інтерпретацію характеру, настроєвого фону і загалом тексту подій та обставин, які стали джерелом чужих слів, що ретранслюються. У третьому типі повідомлення динаміка взаємодії між інтертекстами максимально посилена, оскільки окрім авторської інтерпретації і позиціонування чужих слів є можливості для акцентування реакцій, наслідків та оцінок чужої мови. У статті з позицій інтертекстуальності детально проаналізовано граматичний інструментарій – *Reported Speech, reporting verbs, key nouns, key adjectives* – необхідний для мовця, що вивчає англійську мову і використовує інтертекстуальні повідомлення для кращого відтворення смислорозумного потенціалу іноземної мови. Принцип одномоментної часової інтеграції інтертекстів, який проаналізовано у статті, дозволяє мовцю зіставляти у фокусі тут-і-тепер чужі слова з минулого із фактами, позиціями, реаліями теперішнього та їхніми проєкціями на майбутнє. Досліджена можливість поєднання не тільки однорідних, а й протилежних, незіставних, полемічних точок зору за принципами алогізму та нелінійності значно розширює функціональність інтертекстуального повідомлення для практичного мов-

лення. Такий тип інтертекстуального повідомлення є відповідником і виразником плюралістичного типу мислення мовця, світоглядних принципів демократичності, відкритості, свободи слова та незаангажованості.

Ключові слова: інтертекстуальність, інтертекст, діалог, дискурс, чужа мова, плюралізм.

Summary. *The research is based on Julia Kristeva's theory of intertext and the method of intertextual analysis. The focus is on the components of intertextuality in everyday speech, business and academic language. Intertextuality is widely explored in philosophy, literature, art and media, but less so in practical English discourse, which is important for ESL students. This approach explains the novelty of the research dedicated to the technique and practical tools of intertextual communication, its grammar and lexical means. Three main types of intertextual messages with gradual dynamics of intertexts are analyzed. The first, elementary type of message presents the author's voice and quoted words parallel to each other without obvious dialogic interaction. The second type involves personal interpretation of the emotional background and the entire text of the events and conditions that gave rise to the quoted words. In the third type of intertextual message we see increased dynamics of intertexts due to the combination of the author's interpretation of the reported speech with reactions, conclusions, and evaluations of the quoted words. This article, from the intertextuality perspective, broadly analyzes the actual instrumental part of grammar – Reported Speech, reporting verbs, key nouns and key adjectives – that we need for learning ESL and using intertextual messages. It contributes the student's ability to represent emotional and intellectual power of language. The principle of the simultaneous synchronization of various chronological intertexts is shown in specific interaction between reported speech as a fact of the past, current facts and positions of the present and their projections for the future. Different chronological parts of intertextual message exist at the same moment in time, here and now. The possibility of combining not only homogeneous but also opposing, incomparable, polemical points of view due to the principles of alogism and nonlinearity proves the convenience and functionality of intertextual message for practical discourse. This type of intertextual message corresponds to the pluralism worldview of the speaker, his democratic principles of openness, freedom of speech, non-engagement and fairness.*

Key words: *intertextuality, intertext, dialogue, discourse, reported speech, pluralism.*

Вступ. Значний обсяг напрацювань у галузі методики, методології та практики викладання іноземної мови у наш час сприяв прищвидшеному і глибшому засвоєнню мовцем необхідного спектру знань, умінь та навичок, що дозволяють вільно комунікувати у просторі іноземної мови, що вивчається і, таким чином, успішно реалізовувати, насамперед, практичні цілі інформативно-ідейного взаємообміну, точного розуміння, тлумачення та ретрансляції мовних змістів. Незважаючи на доступність, зручність і функціональність навчальних підходів оволодіння базовим сегментом граматики,

лексики, стилістики, проблема глибокої світоглядної інтеграції мовця як із системою іноземної мови, так і з ціннісними феноменами її лінгвістичного поля залишається у фокусі вивчення. Це зумовлює *актуальність дослідження* мовних явищ, які водночас пов'язані як з інструментальними засобами вираження, так і з мовно-мисленнєвими способами організації дискурсу. Інтертекстуальність як мовна стратегія та особлива якість слова і дискурсу, що суттєво відрізняє його від традиційної монологічної моделі інформативного повідомлення є *предметом дослідження*.

Залучені до відповідної аналітичної інтерпретації практичні блоки граматики англійської мови, що слугують технічними засобами досягнення інтертекстуальності становлять *об'єкт дослідження*, який включає пряму, непряму мову (Direct, Indirect Speech), альтернативні способи передачі Indirect Speech за допомогою ключових дієслів, іменників, прикметників та ін., різні способи прямого і непрямого цитування чужої мови, посилення на чуже слово, його оцінювання та інтерпретації автором інтертекстуального повідомлення. У ході дослідження традиційні підходи практичного вираження мовних змістів розглядаються під іншим кутом зору умов і обставин, коли звичайне інформативне повідомлення стає діалогізованим, виразно інтертекстуальним та набуває нових якостей. У статті представлено не лише практичний інструментарій, а й ресурс мовно-мисленнєвих алгоритмів для створення і використання різних типів інтертекстуального повідомлення.

Методологія та методи дослідження. У дослідженні застосовано метод інтертекстуального аналізу на матеріалі загальної практики англомовного дискурсу. Поняття інтертекстуальності фігурує у дискурсі гуманітарних наук з 1967 року. Цей термін, сформульований французькою дослідницею Юлією Крістєвою, «вживається для позначення спектру міжтекстових відношень і постулює, що будь-який текст завжди є складником широкого культурного тексту» [7]. Відповідно до цього будь-який фрагмент дискурсу є частиною попереднього дискурсу і пов'язаний з ним як змістовими, так і емоційними складниками.

Погляди Ролана Барта також підкріпили наукову платформу інтертекстуальності, даючи поштовх концепції інтерпретації тексту, що не має єдиного можливого тлумачення і може бути потрактованим з іншої точки зору. «Смерть автора» означала визволення від диктату однозначної авторської інтерпретації тексту. Класична (університетська) амбіція здобуття однозначного й остаточного сенсу твору витісняється постмодерним проектом іманентності, самодостатності тексту» [6].

Значний внесок у систематизацію і поглиблення концептологічної бази інтертекстуальності здійснив Адам Ходжес. Його праця «The Handbook of Discourse Analysis» розкриває багатство форм і способів створення, а також аналізу інтертекстуальності. Вихідним пунктом щодо реальності, у якій відбувається взаємодія інтертекстів є твердження про те, що «суб'єкти соціуму не формулюють висловлювання у вакуумі і не створюють індивідуальних мовленнєвих подій в ізоляції один від одного» [4, с. 42]. Говорячи про сутність інтертекстуальності, Адам Ходжес зазначає важливість не лише прямих зв'язків між текстами, а й опосередкованих, сугестивних і навіть умовних, що дозволяють говорити про інтертекстуальність не лише власне текстових творів, а й музики, образотворчого мистецтва, кінофільмів, образності взагалі як і будь-якого результату творчості. Більше того, «фрагменти дискурсу з одного середовища починають жити власним життям, перетворюючись у тексти та вступаючи у соціальну циркуляцію» [4, с. 43].

Метод інтертекстуального аналізу зорієнтований у першу чергу на виявлення специфіки міжтекстової взаємодії у межах загального тексту, що інтегрує менші текстові площини, динаміку їхнього взаємовпливу і множину смислових видозмін, які із цим взаємовпливом пов'язані. Інтертекстуальність як складова дискурсу може включати такі компоненти як цитата, посилення, рецепція, алюзія, асоціація, переказ чужих слів тощо. Інтертекстуальність передбачає як пряме відтворення чужих слів, максимально близьке до першоджерела, так і опосередковане, коли чужі слова постають завуальовано, у формі натяків, асоціацій, непрямих відсилань і перегуків з оригіналом. Ці компоненти дискурсу за допомогою методу інтертекстуального аналізу, що націлений на вияв багатства їхніх зв'язків, співвідношень, видозмін форми та смислових домінант, стають зрозумілими для мовця і суттєво поповнюють його практичний лінгворесурс. Постійне позиціонування між точками зору різних суб'єктів дискурсу дозволяє дослідникам акцентувати соціальну природу інтертекстуальності, оскільки «концепція інтертекстуальності дає аналітикам дискурсу важливу інформацію про мову і соціальну взаємодію, чого не дають ізольовані мовні івенти» [4, с. 56].

Інтертекстуальність не обходить і проблему новаторства та оригінальності слова. Про те, що всі слова вже були апріорі мовлені кимось, мали свого автора і творче застосування – говорить Ліна Костенко у вірші «Страшні слова, коли вони мовчать». Поетеса передає творчу дилему автора, якому важко досягти оригінальності серед великої кількості приналежних комусь слів: «коли не знаєш, з чого їх почать, бо всі слова були уже чиймись» [8]. Охарактеризований

поетесою важко досяжний феномен новаторства у реаліях інтертекстуального дискурсу визначається, насамперед, можливістю інтерпретації вже мовлених слів і створених текстів, їхнього перепрочитання, іншого тлумачення і сприйняття, зіставлення авторської точки зору і ретрансльованих чужих слів, поєднання чужої мови із ракурсом її сприйняття, вже відомого тексту із реакцією на нього.

Зважаючи на значний масив наукових напрацювань щодо феномену інтертекстуальності у галузі філософії, лінгвістики, літератури, художньої творчості – новизна застосування методу полягає, насамперед, у практичному підході та аналізі інтертекстуальності і пов'язаних із нею типів повідомлення саме у царині практичного англومовного дискурсу, побутового спілкування, ситуацій офіційного, академічного діалогу. З цим типом дискурсу мовець, який вивчає і вдосконалює іноземну мову, контактує щодня і є зацікавленим у розширенні як лексико-граматичного, так і мовно-мисленнєвого інструментарію організації практичного англومовного дискурсу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Постійна взаємодія мовця з іншими суб'єктами дискурсу призводить до зіставлення його точки зору з точками зору інших людей, серед яких він живе і спілкується. Не лише особисто, а й опосередковано. Цей процес відбувається також після завершення ситуативної комунікації, продовжуючись і надалі у свідомості мовця у вигляді обмірковування та власного внутрішнього діалогу з уже почутим, відчутим, побаченим, сприйнятим. Варто відзначити неперервність і тотальність такої взаємодії, оскільки мовець постійно реагує на чужі слова, сказані його близькими, колегами, керівництвом, чії поради, погрози, нагадування, побажання, заохочення не залишають байдужим і спонукають мовця до внутрішнього діалогу, викликаючи реакції згоди/незгоди, радості/смутку, натхнення/розчарування. Неможливість залишитися байдужим відносно висловлених точок зору активує внутрішній діалог мовця, що згодом виходить на рівень зовнішньої комунікації, екстравертного мовлення. Це є закономірним процесом, що супроводжує мовця за будь-яких обставин.

Внутрішній діалог, інспірований реакціями мовця на слова і точки зору оточуючих у тій чи іншій формі перетікає на рівень зовнішнього мовлення. У той час як внутрішній діалог існує швидше у неструктурованій формі спонтанних, безпосередніх, чуттєвих реакцій, його вихід на рівень зовнішньої комунікації потребує чіткої організації мовлення за допомогою відповідного ресурсу мовних засобів, які включають як інструментальні компоненти (правила граматики, ключова лексика), так і мисленнєво-світоглядні принципи зіставлення, поєднання, протиставлення, порівняння точок зору, позицій,

інтертекстів. Таким чином, чужі слова або текст у фокусі внутрішнього сприйняття і реагування мовцем відтворюється у подальшому дискурсі за інструментальними та мовно-мисленнєвими принципами інтертекстуальності.

Розглянемо три типи інтертекстуальних повідомлень у фокусі градації: від повідомлення з мінімальною кількістю компонентів діалогічної взаємодії до повідомлення зі значною кількістю складових, що формують інтенсивний та об'ємний контекст полілогу чужих та авторських голосів, оцінок, реакцій, точок зору, світоглядних позицій.

Перший, найпростіший тип інтертекстуального повідомлення містить всього два компоненти, два голоси, які існують паралельно і не вдаються до вираженої діалогічної взаємодії. Цей тип повідомлення зручно застосовувати у царині побутового, практичного англійського дискурсу з принципом прямої, дослівної інтертекстуальності. Він реалізується за допомогою граматичних структур *Indirect Speech* з використанням нейтральних дієслів *He said, She told me, They asked*, після яких є можливість прямої, дослівної ретрансляції чужих слів. Наприклад: *Ann said goodbye to me and left. Sonia told me that you were ill. Ann asked me not to tell anybody what had happened* [5, с. 94].

Дана модель є простою і функціональною. Мовець, застосовуючи її, може вдаватися до цитатного нагадування власних або чужих слів, прямого їх відтворення: *I asked You before the show if You'd ever earned money for your hoax work. You said that You often work with the police* [2, с. 83]. Таким чином, прийом прямої, дослівної інтертекстуальності репрезентує події минулого як низку фіксованих фактів, незмінних ні за яких обставин. Тому функція структур *I/He/She said/told/asked* полягає також в аргументації і наведенні факту з минулого як доказу, що полемізує з проблематикою теперішнього: *a) That restaurant is expensive / Is it? I thought You said it was cheap! b) Ann is coming to the party tonight / Is She? I thought You said She was going somewhere else* [5, с. 93]. Також помітні функції коригування планів, дослівної констатації домовленостей, та нагадування обіцянок: *He said he wanted to be a chef. He said they would help me the next day* [2, с. 140]. Основною рисою цього типу повідомлення є безпосередня, але нейтральна взаємодія голосу автора з чужими словами, що ретранслюються з певною практичною метою.

Як бачимо, перший тип повідомлення з принципом прямої інтертекстуальності включає два компоненти – слово мовця та сказані кимось слова, які в межах даної моделі існують паралельно і активно не взаємодіють, не створюють виражених діалогічних відношень між собою, оскільки інтертекст чужої мови задля практичних цілей

нагадування, доказу, аргументації – присутній дослівним фрагментом у повідомленні мовця.

Другий тип інтертекстуального повідомлення має виразно діалогічний характер, оскільки у ньому відбувається взаємодія не просто голосів, а точок зору і позицій автора повідомлення відносно чужих слів, які він чув, сприйняв, відреагував і вдався до певних інтерпретацій. Для такого типу повідомлення в англомовному дискурсі задіяні ключові дієслова Reporting Verbs, які не просто передають чужу мову, але й специфіку чужої мови, інтерпретуючи весь текст минулих подій з точки зору автора: An insurance company has *accused* a Louisville man *of* faking injuries. Les Brown, 49, *denies* lying to authorities about his injuries and has *promised to* prove that photos showing him playing tennis are fake [2, с. 84]. Ці дієслова вказують на характер чужої мови і контекст походження чужих слів з точки зору автора: Faced with clear evidence, Les Brown has *admitted* faking his injuries to cheat the insurance company. His ex-wife *persuaded* him to stop lying about the situation after authorities *warned* Brown to tell the truth... [2. с. 84].

Отже, дієслова Reporting Verbs такі як *accused of*, *denied*, *promised to*, *refused to*, *admitted*, *persuaded to*, *warned*, *apologized for*, *agreed to* та ін. дозволяють автору повідомлення зіставляти в одній площині персональну точку зору, що інтерпретує характер і специфіку чужої мови, її можливий контекст та власне чужу мову, ретрансльовану у повідомленні.

Наступний, трьохкомпонентний тип інтертекстуального повідомлення передбачає взаємодію більше ніж двох голосів, точок зору і позицій, коли голос автора оцінює чужі слова, цитує та позиціонує їх і певним чином реагує на них. Основні засоби, що використовуються при цьому – це ключові іменники: I accepted Louisa's *invitation* to visit her in Rome. He was delighted with his portrait and gave me every *encouragement* to take up painting again [3, с. 76]. Як бачимо, автор першого повідомлення позитивно реагує (*I accepted*) на слова Луїзи, при цьому кваліфікуючи їх як *invitation* і опосередковано цитує їх (*to visit her in Rome*). Таку ж трьохкомпонентну структуру ми спостерігаємо у другому повідомленні, автор якого в одній площині зіставляє реакцію друга (*He was delighted*), чий портрет він малював, власну оцінку його слів як *encouragement*, та фактажне відтворення сказаних слів (*to take up painting again*). Усі три компоненти – чужі слова, їх фокусна інтерпретація автором і реакція – тісно взаємодіють у межах одного спільного контексту, формуючи виразні діалогічні відношення інтертекстуального повідомлення.

До переліку ключових іменників, що беруть участь у створенні такого трьохкомпонентного повідомлення належать: *advice*,

claim, comment, conclusion, decision, explanation, guarantee, promise, recommendation, reply etc. Ці іменники виконують функцію кваліфікатора, допомагаючи автору повідомлення кваліфікувати і розкрити характер чужого слова, а також категоризувати, позиціонувати його у певному ракурсі: *The turning point in his life came when he took the decision to become an actor* [3, с. 77]. Як бачимо, автор цього повідомлення поєднує три позиції – опосередковано передане чуже слово, що виражає позицію *to become an actor*, авторський ракурс та інтерпретацію її як *decision* та емоційну реакцію, оцінку події як *the turning point*. Взаємодія трьох точок зору, трьох позицій – чужого слова, його ракурсу в авторській інтерпретації з подальшим оціночним реагуванням – створює виразний ефект інтертекстуальності.

Продуктивними для цього типу повідомлення будуть емоційні звороти, що промовисто маніфестують реакцію і оцінку автора чужих слів. Наприклад: 1) *I was delighted to get an invitation to spend Christmas with them in Scotland.* 2) *Amazingly the police accepted Rudi's explanation that he had taken the wallet by mistake.* Позиція відповідного емоційного сприйняття 1) *I was delighted/* 2) *Amazingly* зіставлена із позиціонуванням та авторським розумінням чужих слів як 1) *invitation* та 2) *explanation* та конкретними чужими головами, що дослівно відтворені у формах, наближених до цитат 1) *to spend Christmas with them in Scotland,* 2) *that he had taken the wallet by mistake.*

Інтертекстуальна модель повідомлення може включати не тільки іменники, а й прикметники. Найпродуктивнішими компонентами цієї категорії будуть наступні: *adamant, angry, annoyed, certain, critical, grateful, sure.* Наприклад: *Today's newspapers are very critical of the President's decision to appoint Mr. Walters* [3, с. 76]. Помітно три основні компоненти – голос Президента (*to appoint Mr. Walters*), голос автора, що позиціонує слова Президента у певному ракурсі (*decision*) та голос медіа (*very critical*).

Інтертекстуальний тип повідомлення, у якому взаємодіють між собою різні голоси, позиції, точки зору не є завершеним і самотоючим. Він є відкритим і спонукальним до подальшого діалогу, доповнення і дозавершення: *My boss is very unsympathetic and was dismissive of my complaints about the new software* [3, с. 77]. У цьому повідомленні чітко розпізнається трьохкомпонентна інтертекстуальна структура із опосередкованого цитування автором власних слів про *the new software*, інтерпретації характеру цих слів у ракурсі *complaints*, та ретрансляції вкрай негативної позиції керівника *My boss is very unsympathetic and was dismissive of*, що в свою чергу привносить ще одну позицію автора – незадоволення, розчарування,

що поширюється на весь контекст повідомлення. Отже, інтертекстуальне повідомлення може містити більш ніж три компоненти, об'єднуючи в одній текстовій площині взаємодію різних точок зору, голосів, рецепцій, позицій, поглядів.

Важливо зазначити, що на відміну від монологічного інтертекстуальний дискурс може розгортатися у теперішньому моменті взаємодії, коли голоси і точки зору перебувають максимально наближено і, незважаючи на хронологію, існують одночасно, тут-і-зараз. Якщо у звичайному повідомленні з поступовим викладом інформації згадувана чужа мова, чужа думка, як правило, перебуває і залишається за горизонтом минулого і її участь і вплив є опосередкованим – принцип інтертекстуальності передбачає миттєву і тотальну інтеграцію голосів і точок зору, навіть, якщо вони існували у різних часових спектрах і навіть у давно минулому. Інтертекстуальний меседж інтегрує їх у площину теперішньої одномоментної дії з паритетними відношеннями між голосом автора, чужою мовою, її інтерпретацією та логіко-емоційною реакцією. Наприклад: *Her last year's proposition to invest more money into the library service is going to become an urgent need due to the start of long-running academic project in the company.* Як бачимо, інтертекстуальне повідомлення інтегрує чужі слова з давно минулого у теперішній момент взаємодії їх із з точкою зору автора, його інтерпретаціями та ретрансляцією точки зору спільноти. У той час як, будучи компонентом монологічного повідомлення ці ж самі чужі слова залишаються за горизонтом минулого: *Last year she proposed to invest more money into the library service and now it's become simply an urgent need due to the long-running academic project in the company.* Як видно із наведеного прикладу монологічного повідомлення з планомірно послідовним викладом подій, чужі слова *Last year she proposed to invest more money* мають опосередковане відношення до теперішнього моменту дії, вони представлені як відсторонений спогад і факт минулого, тоді коли цей же зворот інтертекстуального меседжу *Her last year's proposition to invest more money* інтегрований і миттєво зіставлений у моменті тут-і-тепер, відкритий до будь-якої взаємодії та інтерпретації.

Властивість принципу інтертекстуальності перетворювати чужі слова з давно минулого у факт паритетної взаємодії з теперішнім суттєво впливає на спосіб нарації, видозмінюваний мовцем за допомогою діалогічних елементів. Наприклад, слова, чуті автором у дитинстві будуть фігурувати як цитований факт, що існує тут-і-тепер у взаємодії з іншими фактами теперішнього та їхніми проєкціями у майбутнє. Інтертекстуальний дискурс немовби оживлює факти минулого, вводить їх в екзистенцію теперішнього моменту

мовлення: *Every time I win a competition I can't forget my granddad's flat refusal to go to my children's concerts with the street orchestra, which fuels my burning ambitions again and again.* Болючий емоційний досвід з дитинства мовця у безпосередньому контакті із теперішнім, зовсім іншим життям накладає свій відбиток і віддзеркалюється у ньому. Такий нелінійний ефект взаємопронизування, взаємодоповнення і протиборства часових зрізів можливий тільки в інтертекстуальному дискурсі, з притаманною йому специфікою одномоментного переплітання, зіштовхування, зіставлення та можливістю створення дзеркальних проєкцій минулого у майбутньому і навпаки. «Мова, суб'єкт у мові шукає себе, суб'єкт, що виражає цей поворот, цей вир, цей переворот, це зіткнення давнього з новим», – зауважує з приводу цієї риси інтертекстуальності Юлія Крістева [1, с. 151].

Як було зазначено у наведеному вище прикладі, інтертекстуальний дискурс дозволяє мовцеві зіставляти навіть протиставні речі, використовуючи принцип алогічного поєднання, наприклад, болючий досвід минулого та успіх теперішнього, які своєрідним чином доповнюють і дозабарвлюють одне одного. З цих позицій інтертекстуальний дискурс більше наближений до відтворення явищ живого життя, у якому далеко не все існує у чорно-білих тонах і контрастах, не все є наперед заданим, запрограмованим, цей тип дискурсу апелює до аморфності цілого, до напівтонів, здатен передати їхню гру і відтворити весь неймовірний калейдоскоп станів людської душі: *Now I really don't know if my teacher's advice to become an actor could hardly have changed the ordinary life of a bank accouter.* «Мова, – за визначенням автора теорії інтертекстуальності, – це щось транскінечне, тобто переступає збережені фразові межі й виходить у розбитий континуум, де якийсь точний інтервал (фраза) має вартість значення й сигніфікації, проте їхня справжня сила конститується тільки на основі перерахованої, поділеної на фрази безмежності, полілогічного дискурсу на основі помноженого, розшарованого, гетерономного суб'єкта висловлення» [1, с. 163].

У практичному мовленні повідомлення, сформульоване за принципами інтертекстуальності буде зручним для вирішення амбівалентних, дискусійних проблем і питань, що викликають сумніви або не мають однозначного потрактування. Для аналізу будь-якої неточності, оскільки точні, інвективні константи є прерогативою монологічного дискурсу, інтертекстуальний тип мислення і мовлення відкриває широкі можливості мовцю, схильного до різновекторного способу вирішення завдань. Наприклад: *Her unrealistic idea to take up a trip to the remote island doesn't make any sense now because of the windy weather that everyone could predict.* Початкова оцінка автором повідомлення

чужих слів *to take up a trip* впливає із попереднього, прямо не вказаного протоконтексту, де вона вже фігурує як *unrealistic idea*, далі автор, даючи свій власний вердикт, підкреслює згоду з такою оцінкою *doesn't make any sense now*, додатково апелюючи до можливої точки зору спільноти як аргументу заперечення вихідної нереалістичної ідеї *because of the windy weather that everyone could predict*. Таким чином, у цьому інтертекстуальному повідомленні лаконічно і водночас об'ємно відтворена колізія суперечки між мовцями з рядом аргументів заперечення, протиборства і обґрунтування власної точки зору.

Інтертекстуальний тип мовного повідомлення буде зручним для мовця з плюралістичним типом світогляду, націленого не на догми та істини в останній інстанції, а передовсім на діалогічне мислення з урахуванням точки зору іншого, можливих за і проти, переваг і недоліків. Такому мовцю не властива однозначна і неспростовна оцінка явищ у мовленнєвій ситуації. Його погляд завжди буде спрямований далі, за межі явних фактів, що фігурують у повідомленні. Для нього будуть характерними неоптимальність і відкритість тексту повідомлення з перманентною можливістю долучення іншої точки зору задля увиразнення діалогічності дискурсу, можливості зробити його об'ємнішим і глибшим: *The positive reaction to my work gave me considerable encouragement to take up photography as a career* [3, с. 77]. Саме так виглядає практична модель інтертекстуального повідомлення, автор якого одночасно зіставляє власну точку зору з точкою зору його поціновувачів, представляючи своє рішення і свою позицію виключно як результат живої, діалогічної взаємодії власних намірів, прагнень, сподівань, що знаходять відгук і логічне завершення у поцінуванні і визнанні оточуючих.

Висновки з дослідження. У ході проведеного аналізу фрагментів практичного англомовного дискурсу було визначено і охарактеризовано його сутність та виявлено три типи інтертекстуально повідомлення. Описано і досліджено інструментальні засоби створення та світоглядно-мисленнєві принципи організації цих типів повідомлень. Перший тип, попри простоту структури і невиражений характер діалогічної взаємодії інтертекстів, має практичний функціональний потенціал аргументації та полемічності для мовця, що вивчає іноземну мову. Інструментальні засоби, які задіяні у ньому – граматичні структури *Indirect Speech* з нейтральними зворотами *He/She/They said/asked/told* прямо ретранслюють чужі слова. Мовно-мисленнєві алгоритми, застосовані у цьому типі, апелюють до прямого, неконфліктного, паралельного зіставлення різних точок зору.

Другий та третій типи інтертекстуального повідомлення мають виразно діалогічну структуру, із широким діапазоном взаємодії між

точками зору та інтертекстами – від фокусування та інтерпретації чужих слів за допомогою Reporting Verbs (2-й тип), Reporting Nouns and Adjectives (3-й тип) до зіставлення різного типу реакцій на чужі слова, позицій, оцінок, передбачень та можливих проєкцій. Інтертекстуальність у цих типах повідомлень може бути позначена рисами гетерогенності, нелінійності, навіть конфліктності, коли мовно-мисленнєві алгоритми зіставлення і порівняння інтегрують в одній текстовій площині не тільки різні часові профілі у фокусі тут-і-тепер, а й смислові алогічні компоненти, протилежні та незіставні позиції, що дозобарвлюють одна одну і у смисловому симбіозі покликані передати гру натяків і напівтонів, складність і неоднозначність явищ живого життя, відтвореного у мові.

Зі світоглядних позицій інтертекстуальний дискурс буде характерним для мовця, якому близькі засади плюралізму, принципи незаданості, відкритості, незаангажованості. Лексико-граматичний інструментарій основних трьох типів повідомлень, проаналізованих у статті, що включає навички прямої ретрансляції, фокусування, інтерпретації чужої мови з подальшим висловленням логіко-емоційних реакцій, оцінок, проєкцій – максимального сприятиме усній та текстовій організації практичного англомовного дискурсу. Вкрай важливий мовно-мисленнєвий та чуттєво-світоглядний потенціал, що включає інтертекстуальні алгоритми зіставлення, поєднання, порівняння – активує навички діалогічного вирішення проблем, полемічності, здатності бачити явища з різних точок зору, сприятиме реалізації демократичних принципів мовця, свободи думки та слова.

ЛІТЕРАТУРА

1. Крістева Ю. Полілог Київ: Юніверс, 2004. 480 с.
2. Eales F., Oakes S. Speak out. Upper-Intermediate Student's Book: Pearson. Edinburgh Gate, 2018. 176 p.
3. Hewings M. Advanced Grammar in Use: Cambridge University Press, 2005. 294 p.
4. Hodges A. The Handbook of Discourse Analysis: Carnegie Mellon University, 2015. 952 p.
5. Murphy R. English Grammar in Use: Cambridge University Press, 2001. 350 p.
6. Барт П. ВУЕ. URL: <https://vue.gov.ua/>
7. Інтертекстуальність Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki>
8. Освіта.ua. URL: <https://osvita.ua/school/literature/k/63914/>